

2010-06-06, Split 3. lipnja

From: Mario Mimica

Subject: RE: „Hrvati, vratite se, niko ne sme da vas bije!“

Petak, 04. lipnja 2010.

E-LISTIĆI S MADEIRE ▶ Krila smrti nad Splitom

KRILA SMRTI NAD SPLITOM

Autor: Frano Baras

Četvrtak, 03. lipanj 2010.

Svakog 3. lipnja - ma gdje da se zateknem - sjetim se najtragičnijeg dana splitske povijesti. Kobnog dana kada sam i sam kao trinaesto-godišnjak za minutu-dvije izbjegao strahotnoj smrti...

Potkraj svibnja 1944. bio je uslijedio kraći predah, pak nas je bio obuze osjećaj lažne sigurnosti, govorilo se: "Saveznici nas više neće bombardirati. Toliko je Splićana otišlo u partizane... Neće oni nas!"

Zatim je osvanula vedra i sunčana subota 3. lipnja 1944. Žurio sam s Bačvica u očev bankovni ured koji se nalazio na Narodnom trgu. Prolazeći tržnicom (postavljenoj u Hrvojevoj ulici i uz sjeverni zid crkve Sv Dominika) zaustavljao sam se gledajući obilje ponuđenih prekrasnih tamnocrvenih trešanja. Kao da su Splićani tog sunčanog jutra bili sasvim zaboravili na ratna stradanja i prethodna bombardiranja, na tržnicu je nagnulo mnoštvo svijeta. Dok sam napuštao tržnicu kroz stara Srebrna vrata, iznenada se začula huka zrakoplova. Preprodavačice uokolo peristila, veselo su mahala plahtama i rubljem kličući:

“Naši! To su naši! Živila Amerika!”

Nakon tridesetak sekundi, kada sam stigao Ispod Ure začule su se sirene. Dok sam trčao preko Narodnog trga da bi se sklonio Iza Lože, prolomi se niz praskavih eksplozija. Odnekuda doleti i nekoliko velikih kamenica. Uspijem se ugurati u obližnju kućnu vežu. Eksplozije su prestale i zavlada tajac...

Crni dim što se podigao iznad središta grada pretvorio je dan u sumrak. Počeli su pristizati izbezumljeni ljudi. Govorili su da je na pazaru klaonica, da ima na stotine mrtvih! Poslije dvadesetak minuta uslijedio je drug nalet. Po potmulim, snažnim eksplozijama moglo se zaključiti da sada padaju teže i razornije bombe i to po širem gradskom području.

Vraćajući se s ocem kući, u udubini Srebrnih vrata vidio sam dijelove lubanja inkrustriranih u kamenu. Samo su kose još uvijek lepršale... Veoma točnim pogocima specijalnih bombi za žive ciljeve desetkovano je zbijeno mnoštvo. Tren prije bučni i slikoviti pazar pretvorio se u kaos plazme skašenih trešanja i krvi, komada ljudskog i životinjskog mesa. Posvuda mrtva i raskomadana trupla. Redarstvenici su morali ustrijeliti osakaćene životinje koje su divlje njištale trzajući kopitima po rasporenoj utrobi...

Među spasiocima primijetio sam i svog bivšeg vjeroučitelja dr. Urbana Krizomalia, biskupova tajnika, on je blagim glasom hrabrio ranjenike i dijelio posljednju pomast umirućima. Ranjene i mrtve odvozili su zaprežnim kolima i kamionima put bolnice i mrtvačnice.

Da bismo stigli do naše kuće na Bačvicama (i ona je bila pogođena!) morali smo "planinariti" preko ruševina koje su prepriječile ulice. Iz vodovodnih cijevi šikljala je voda, a polomljeni električni vodovi bili su na sreću izvan napona. Čuli su se vapaji zatrpanih. Preživjeli susjedi uz pomoć vatrogasaca i pripadnika Narodne zaštite pokušavali su ih otkopati. Kolone blijedih i uplašanih građana već su sa zavežljajima žurile put periferije.

Iz poslije objavljena izvještaja Narodne zaštite saznali smo da je te kobne subote Split od 10.10 do 14.49 sati bio bombardiran četiri puta.

Prvi nalet imao je dva vala u razmaku od 23 minute. U oba slučaja napalo je po 12 dvo-motornih zrakoplova "bristol-blenheim" u pratnji 6 lovaca.

Drugi nalet počeo je u 13.02, također u dva vala u razmaku od 21 minute. U njemu je sudjelovalo čak 60 četvero-motornih "liberatora" (21 + 21) ostatak formacije odletio je istočno u pravcu Omiša.

Taktika napada u prvom naletu bila je u ravnom, a u drugom, u kružnom letu. S visine od preko 2500 metara ispuštene su najprije manje bombe za "žive ciljeve" (50 do 100 kg), zatim prodorne bombe (100 do 500 kg) i to po križnom - tepih sistemu. Na grad je palo oko 700 bombi, otprilike isto toliko u more ispred luke. Da su sve pale na grad, Split bi bio srušen sa zemljom.

U sva četiri bombardiranja ranjena su samo dva-tri njemačka / hrvatska vojnika koji su se zatekli na ulicama! Ali je zato poginulo 227 nedužnih civila, pretežno žena i djece! Najviše je osoba usmrćeno ili ranjeno na javnim površinama (samo na tržnici 100!). U državnu je bolnicu primljeno 78 teže (umrlo 5) i 140 lakše ranjenih. Unakažene leševe bilo je veoma teško identificirati. U gradskoj bolnici više nije bilo mjesta, pak je otvorena privremena u Osnovnoj školi Manuš.

Potpuno je srušena 121 kuća, teže je oštećeno 217, a lakše 210. Pravim čudom ostao je pošteđen Sv. Duje (Dioklecijanov mauzolej) i zvonik. Tri bombe velike

razorne moći vezane obručem mimoišle su ih za koji metar i porušile obližnje stambene zgrade Aglič i Mrkonjić na sjevernoj strani Peristila.

Od Firula do Meja, od Bačvica do Kopilice, od Poljičke ceste do padina Marjana, malo je koja ulica ostala poštedena. Međutim, ni jedna bomba nije pogodila tvrđavu Gripe koja dominira gradom i veoma je uočljiva!

Sutradan (4.VI.) biskup dr. Kvirin K. Bnefačić javio je Papi Piju XII preko apstolskoga nuncija u Beču, da su njemački i ustaški vojnici napustili grad, te zamolio neka se zauzme da bi se Split proglasio otvorenim gradom.

Dnevnik Novo doba prenio je (5. VI.) vijesti Radio Londona:

"Glavni stan savezničkih zračnih snaga u Italiji izvješćuje da su engleski lovački zrakoplovi i teški američki bombarderi napali koncentracije trupa, te lučka i željeznička postrojenja u Splitu i okolici (...) Napadaj je obavljen na zahtjev maršala Tita."

I Radio Baria:

"Glavni stan savezničkih zračnih snaga na Sredozemlju objavljuje da su teški američki bombarderi i engleski lovački zrakoplovi pomažući Narodnooslobodilačkoj vojsci maršala Tita, bombardirali lučka postrojenja, te željezničku postaju, lokomotive i vlakove u Splitu..."

Također je objavljen popis poginulih i potresna reportaža o razrušenom gradu, po svoj prilici iz pera književnika Ivana Katušića koji je tada bio reporter Novoga doba.

U ilegalnom glasilu NOO Splita Glas Splita (br. 11, od 8. VI.) pisalo je među ostalim:

"Savezničko bombardiranje Splita imalo je velike koristi za našu oslobodilačku borbu. Okupatorske bande zahvatila je divlja panika, tako da su navrat nanos bježali iz grada. Stvorena je strahovita zbrka u čitavom vojnom i administrativnom aparatu ustaške vlasti u gradu (...) U jednom trenutku krahirao je sav napor ustaša da u gradu stvore prilike koje bi im konvenirale za nesmetano vršenje njihove protunarodne politike..."

O tom zločinačkom zračnom napadu - najvećem razaranju Dioklecijanova grada u njegovoj dvomilenijskoj povijesti - sve do 90-tih godina XX. stoljeća nije se smjelo slobodno pisati. I to je bila jedna od tabu-tema o kojoj su mogli raspravljati samo "posvećeni" jugo-komunistički umovi.